

Den sociala interaktionen mellan föräldrar

En observationsstudie över föräldrars möte i samband
med aktivitetskvällar på Camp Timsbo

Ett samarbete med Ovanåkers föräldrakraft och Svenska kyrkan



Aktivitetkvällarna

Måndagen den 29 augusti och tisdagen den 30 augusti genomfördes observationer vid Ovanåkers föräldrakraftsträff på Camp Timsbo. Under måndagens träff närvarade föräldrar från klass 7A och under tisdagen närvarade föräldrar från klass 7B. Båda klasserna kom från Alftaskolan. Måndagen den 5 september och tisdagen den 6 september, genomfördes ytterligare observationer med föräldrar från klasserna 7B och 7C från Celsiusskolan i Edsbyn. Samtliga träffar startade klockan 18.30 och pågick till klockan 22.00.

Aktivitetkvällarna på Camp Timsbo anordnas av Ovanåkers föräldrakraft i samarbete med Svenska kyrkan. Syftet med detta arbete är att bidra till att skapa starka föräldranätverk under barnens högstadieår. Enligt Statens folkhälsoinstitut bidrar starka föräldranätverk till ökad trygghet för barn under högstadietiden. Det är betydelsefullt att det finns ett nära samarbete mellan skola och föräldrar för att stärka barnens studieprestationer och skolklimatet. Om man har en relation till varandra är det också lättare att ta kontakt med andra föräldrar. Det är också lättare att våga resonera om gemensamma regler och överenskommelser som rör sina barn om man känner varandra.¹

Under kvällarna har föräldrar tillsammans med lärare utfört fyra olika moment i form av gruppaktiviteter. Det första momentet var matlagning tillsammans i grupp, därefter var det dags för olika tillitsövningar. Moment tre bestod av samarbetsövningar som kom att täcka större delen av kvällarna. Som avslutning av kvällarna hade föräldrarna, tillsammans med lärarna ett föräldramöte.

Syfte

Syftet med observationerna var att studera de deltagande föräldrarnas beteende och handlande under mötet med andra föräldrar. Detta för att kunna se hur gruppdynamiken utvecklades och vilken stämning som förekom i grupperna, samt för att se om teambanaövningarna bidrog till att stärka gamla och skapa nya kontakter mellan föräldrarna.

Grupputveckling

När det gäller grupputveckling i forskningsammanhang pratar man ibland om en så kallad relationsteori som kallas FIRO, Fundamental Interpersonal Relations Orientation, som psykologen Will Schutz tog fram 1958. Modellen grundar sig i tre dimensioner: tillhöra, kontroll och öppenhet som i sin tur beskriver hur individers dynamik i en grupp utvecklas.² För att få en konkret bild av hur grupputveckling kan arta sig har jag valt att till viss del koppla denna teori till observationsundersökningen av föräldrarnas möte vid Camp Timsbo.

Första mötet

I början av mötena var många föräldrar ganska tillbakadragna, det var en lugn stämning i väntan på att alla föräldrar skulle anlända till Camp Timsbo. Här befann sig föräldrarna i den så kallade tillhörandefasen som berör frågeställningar om att tillhöra eller inte tillhöra en grupp. Föräldrarna agerade artigt och försökte orientera sig bland de övriga gruppmedlemmarna för att se om hon/han kan acceptera de andra och bli accepterad av de andra. De småpratade med varandra och gjorde inga större väsen av sig. Min första tanke vid föräldrarnas ankomst var att majoriteten inte kände varandra sedan tidigare, med tanke på att de inte kommunicerade särskilt mycket och var relativt tillbakadragna. De föräldrar som anlände i par pratade mer med varandra, medan föräldrar som kom ensamma satt tysta för sig själva. Föräldrarna i klass 7B från Celsiusskolan är den grupp som jag upplevde känna varandra mest. De flesta var ganska framåt redan från början av kvällarna och pratade mycket. Även lärarna var mer framåt och samtalade med föräldrarna i början av mötet. Kanske var det lärarnas engagemang som fick föräldrarna att våga kliva fram och prata? Enligt FIRO-modellen är individens behov i detta stadium att känna sig tillräckligt betydelsefull för att tillhöra gruppen.

1 www.fhi.se

2 <http://www.suntliv.nu/Amnen/Ledarskap-och-organisation/Fakta-om-ledarskap-och-organisation/FIRO-modellen-Olika-faser-i-gruppens-liv/>

Första aktiviteten - matlagning

Efter en kortare presentation av Timsbopersonal och rektorer var det dags för första aktiviteten - laga mat tillsammans. Föräldrarna blev uppdelade i tre eller fyra grupper. Här befann sig grupperna i övergången från tillhörandefasen till den så kallade kontrollfasen som beskriver gruppens relationer där individernas fokus berör frågeställningar om vilken position (roll) individen har i gruppen.

I samtliga grupper tog kvinnorna ett första initiativ till matlagningen då de började välja ut och plocka råvaror samt hacka grönsaker. Männerna tog därefter ansvar för att klyva ved och göra upp eld. I samband med aktiviteten började kommunikationen och interaktionen mellan föräldrarna utvecklas. De blev mer pratsamma, skrattade och skämtade med varandra. Ljudnivån stärktes och fokus på samarbete i grupperna började utvecklas och därmed minskade även fokus på ledarens engagemang. Tidigare ställdes frågor till ledarna men i denna fas började föräldrarna själva resonera fram och tillbaka med varandra, om hur de skulle göra, vilken mat som skulle tillagas och vem som skulle skära grönsaker etc. Enligt FIRO-modellen agerar individen ofta konfrontativt eller bevakande gentemot övriga gruppmedlemmar för att mäta sin egen och andras position i gruppen.

Under första aktiviteten framkom inga tydliga ledarroller i grupperna. Det fanns dock några personer som tog mer plats än andra, men det var ingen enskild person som tog på sig ledarrollen själv. Däremot tog kvinnorna mest initiativ från början. Längre fram i matlagningsprocessen började männen ta mer initiativ. Ett exempel på detta var att de ropade på kvinnorna och bad dem komma med grönsaker samt hämta andra råvaror som skulle användas i grytan som allt stektes i. *"Hämta mer olja - var är champinjerna?"* *"Ska vi ha nå mer i pannan?"* var exempel på kommentarer från männen.

I de grupper med flest deltagare kunde jag se en tendens att alla inte blev lika delaktiga på samma sätt som i de mindre grupperna. Några personer iakttog de andra och stod mer på sidan om. I de mindre grupperna blev personerna mer delaktiga då fler fick större utrymme i matlagningen. Jag fick en känsla av att detta kan ha berott på personligheten hos dem själva och även de andra i gruppen, samtidigt som risken att bli mindre delaktig kan vara större i en stor grupp. Individens behov i denna fas är att känna sig tillräckligt kompetent och att ha tillräckligt inflytande för att kunna påverka gruppen.

Redan vid första aktiviteten kunde jag konstatera att gruppdynamiken började utvecklas och sociala kontakter började skapas mellan föräldrar och lärare. Detta urartade sig ytterligare under middagen då stämningen blev mer avslappnad och personerna mer öppna och pratsamma. Kanske kände de sig nöjda över att ha utfört första aktiviteten tillsammans? Gruppen hade börjat mogna tillsammans och övergå till öppenhetsfasen där fokus handlar om frågeställningar gällande relationer till övriga gruppmedlemmar. Det kan exempelvis handla om hur nära respektive långt ifrån andra man vill vara.

Andra aktiviteten - tillitsövningar

Individens behov i öppenhetsfasen är att känna sig tillräckligt omtyckt av andra. Först i denna fas har gruppen full effekt för det arbete de tillsammans ska utföra. Vid tillitsövningarna var föräldrarna uppdelade i samma grupper som under matlagningen så det märktes snabbt att personerna börjat skapa en bekantskap och stämningen blev mer och mer avslappnad. Nu började majoriteten av föräldrarna slappna av, de blev lekfulla och humoristiska. Några personer var fortfarande tillbakadragna men hade ändå tagit mer plats i gruppen än i början av kvällarna. I en av Alftaklasserna kunde jag dock ana en liten nervositet bland en del personer då de skämtade en del om övningarna och ville gärna påpeka och berättat för varandra att de var stela i kroppen och att liknande besvär kunde försvåra deras deltagande. Kanske var det så att många var stela eller så var det bara en ursäkt och tecken på osäkerhet? Föräldrarna hade ett trevligt bemötande mot varandra och skrattade mycket. Ännu "spralligare" och avslappnade stämning uppstod då föräldrarna i en övning kom fram till att de tänkte väldigt lika (sten-sax-påse-övning).

Tredje aktiviteten - teambana

Grupperna blev sedan utplacerade på olika teambanor. Några fick utmaningen att ta sig över ett "minfält" med hjälp av tre brädor och några stubbar. De skulle tillsammans hjälpa varandra utan att nudda marken. Andra typer av teambanor som grupperna fick prova var bland annat ett "spindel nät," ett "elstängsel" och en "träskbana". Utmaningen på dessa banor var att bland annat lyfta varandra, ta emot varandra och sist men inte minst kommunicera med varandra. Här övergick fokus på samarbetsförmåga, men själva fokuseringen på tillit fanns fortfarande kvar. I grund och botten handlade övningarna om att få föräldrarna att samarbeta och lita på varandra.

I början av teambaneutmaningen fokuserade några föräldrar mycket på ledarens engagemang, några ställde frågan "Hur ska vi göra?" "Snälla ge oss tips". Samma frågor kunde även utläsas genom att vissa personer tittade på ledaren direkt efter att de kommit med ett lösningsförslag, i hopp om att få en hint om gruppen var på god väg i sin lösning. När gruppen sedan förstod att ledaren inte skulle delta och hjälpa dem började kommunikationen mellan föräldrarna komma igång. Personerna började prata mer med varandra och fokus på ledaren minskades, vilket gjorde att han/hon inte behövde vara lika aktiv som i början. Jag upplevde att föräldrar och lärare hade ett positivt bemötande mot varandra.

I detta stadium hade grupperna skapat en bekantskap, fått en personligare bild av varandra, skapat en tillit till varandra som i sin tur hade skapat en god och avslappnad stämning i grupperna. Nu övergick fokus på att samarbeta och kommunicera med varandra. Teambaneövningarna påverkade grupperna till att bli väldigt samspelade, de peppade varandra under övningarna, de var glada, skrattade samtidigt som de var mycket koncentrerade på aktiviteterna och varandras prestation. Härmed befann sig grupperna längre in i *Öppenhetsfasen* då det krävdes att deltagarna samarbetade, var närgångna, lyssnade och kommunicerade med varandra samt att alla bidrog med något för att klara aktiviteterna. Det var omöjligt att utföra övningen utan allas engagemang och delaktighet. Även de mest tystlåtna personerna visade en annan sida, ett mer öppet och vågat engagemang som tidigare inte visats. Mitt i teambaneutmaningen började några kvinnor i en av grupperna fokusera på andra samtalsämnen än lösningsförslag. Detta gällde de personer som i det här fallet redan tagit sig över "minfältet" och väntade på att resten av gruppen skulle ta sig över. Kanske kände de sig klara då de själva hade tagit sig över "minfältet"? Detta ser jag också som ett bevis på att det fanns ett behov av samtal hos föräldrarna gällande andra ämnen.

Efter aktiviteterna

Efter dessa tillitsövningar och samarbetsövningar kunde jag uppleva grupperna som samspelade, mycket glada och nöjda över deras insats. De berömde varandra personligen och även i helgrupp. Exempel på kommentarer: "du var modig som vågade berätta att du var rädd för denna utmaning" "det var bra att du gjorde gruppen lugn". En skillnad i jämförelse med första mötet var att de mest tystlåtna personerna hade kommit till tals och tagit initiativ i den senare delen av kvällen. Med andra ord hade alla på ett eller annat sätt varit delaktiga och engagerat sig. Detta kunde jag även se under kvällarnas sista moment – föräldramötet. Personer som inte gjort särskilt mycket väsen av sig i början av kvällen blev mer delaktiga och vågade samtala mer under föräldramötet.

På föräldramötet inledde en av ledarna med en presentation om att bli tonåring, att ungdomar vill prova på saker, att nyfikenhet och konsumtion av alkohol ökar och att prestationerna i skolan ökar. Från att ha skrattat och skämtat mycket med varandra övergick föräldrarna till att bli betydligt mer seriösa och allvarliga. De såg koncentrerade ut och blev kanske påmindas om syftet med varför de var på Camp Timsbo. Jag uppfattade att engagemanget och strukturen på föräldramötena skilde sig en aning åt från de olika klasserna. Vissa lärare var mer engagerade än andra genom deras sätt att "prata" med hela kroppen, informera och ställa frågor. Detta gjorde att även föräldrarna i dessa grupper blev mer engagerade. Fler föräldrar var delaktiga i samtalen, både genom kroppsspråket och genom att fler ställde frågor. I slutet av föräldramötena fick föräldrarna diskutera ett antal frågor som handlade om bland annat vilka förväntningar de har på skolan, hur de vill bli informerade och frågor om eventuella överenskommelser mellan föräldrar. Några av klasserna bildade smågrupper för att diskutera, medan

några klasser diskuterade frågorna i helgrupp. En tydlig skillnad i kommunikationen mellan föräldrarna var att fler kom till tals och fler vågade prata samt att diskussionerna blev betydligt mer utförliga i de mindre grupperna, medan ett fåtal personer yttrade sig i helgrupp.

Många pratade öppet om att de var måna om att ha kontakt och ett nätverk med andra föräldrar, gärna genom telefon och e-post. De pratade också om att föräldrar bör använda sociala medier som Facebook för att på så sätt ha bättre kontroll över vad barnen gör och hur de agerar mot varandra. De pratade om att alla gemensamt ska ansvara för sitt eget barn och även andras barn.

Slutsatser från aktivitetskvällarna på Camp Timsbo

Jag upplevde att teambuildningen har påverkat de sociala interaktionerna mellan föräldrarna på många olika sätt.

- föräldrarna blev mer öppna och samspelade
- föräldrarna diskuterade tillsammans och kom fram till gemensamma beslut
- det blev en positiv stämning - föräldrarna skrattade och skämtade med varandra
- föräldrarna var glada
- föräldrarna peppade varandra
- alla föräldrar fick vara delaktiga
- föräldrarna medgav själva att de litade på varandra
- det blev ett lätt och trivsamt klimat i gruppen
- föräldrarna hade mer närkontakt med varandra

En annan slutsats jag kan dra efter observationsstudien är att dessa typer av aktivitetskvällar inte enbart bidrog till att skapa och stärka sociala kontakter mellan föräldrar och lärare, utan jag tror också att personernas egen självkänsla och självförtroende stärktes. Många personer var osäkra i början men under kvällens gång och genom gruppernas utveckling blomrade många utåtriktade och engagerade personligheter fram. Då menar jag inte att själva aktiviteterna i sig var den bidragande orsaken, utan det var interaktionen och det starka samarbetet med andra människor som bidrog till detta. En förälder med stark självkänsla, stort engagemang och ett brett nätverk med andra är en viktig grundförutsättning för att på bästa sätt kunna skapa ett tryggt liv för samhällets barn och ungdomar.